

VĂN HÓA - VĂN NGHỆ

Cây đàn bầu Việt Nam, một nhạc cụ dân tộc độc đáo chỉ có một dây thôi, nhưng nói được rất nhiều. Đàn bầu mang tính cách của con người Việt Nam-nghèo của mà giàu lòng, giản dị mà thanh cao, đơn sơ mà phong phú. Tiếng đàn bầu như làm người nghe bị thôi miên, dẫn dắt họ du ngoạn cảnh thiên nhiên huyền diệu hoặc đi vào nội tâm, tình cảm xao xuyến lòng người. Người xưa có câu:

*Đàn bầu ai gảy thì nghe
Làm thần con gái chốn nghệ
đàn bầu.*

Người ta sợ các thiếu nữ nghe đàn bầu thì sẽ bị quyến rũ, mê hoặc...

Nhưng dù là tuyệt diệu đến đâu, đàn bầu vẫn có "gót chân A-sin" của mình. Cũng vì thế, biết bao thế hệ nghệ sĩ biểu diễn, nghiên cứu về đàn bầu đã ngày đêm trăn trở để không ngừng hoàn chỉnh, nâng cao khả năng biểu diễn của đàn bầu.

Nhiều công trình nghiên cứu cải tiến đàn bầu đã được công bố, và trong hội nghị báo cáo những phát minh cải tiến nhạc cụ dân tộc toàn quốc do Viện nghiên cứu âm nhạc tổ chức năm 1978, riêng về đàn bầu đã có gần một chục công trình nghiên cứu. Tác giả đoạt giải A1, có số điểm cao nhất là Hồ Khắc Chí, cán bộ giảng dạy Nhạc viện Hà Nội với đề tài: "Cải dịch giọng và bàn phím tạo quãng hòa thanh đàn bầu".

Kết quả nghiên cứu của Khắc Chí:

- Thứ nhất, đàn bầu khác với những đàn khác là dùng Bồi âm tạo nên bởi sự cộng hưởng của thực âm. Điều kỳ lạ thay là dù chỉ một dây nhưng từ cổ chí kim vẫn chưa khai thác hết những khả năng trên dây đàn đó-chỉ một nửa dây bên trái được gảy, còn nửa dây phải để tạo âm không gảy tới. Khắc Chí đã dày công nghiên cứu để khai khẩn "phần

CHỖNG TÀI,

VỢ GIỎI

đất hoang" này. Anh đã đặt trên bầu đàn bên phải một bàn phím được chia quãng theo nốt nhạc. Đàn bầu truyền thống có âm trường, độ to nhỏ, ngắt mở không điều chỉnh được, nay ấn tay lên bàn phím sẽ chủ động điều chỉnh cao độ và trường độ rất linh hoạt.

- Thứ hai, bàn phím giúp đàn bầu mở rộng được âm vực diễn tấu.

- Thứ ba, có hướng nghiên cứu khác cho rằng đàn bầu muốn đánh được hai bè thì phải thêm dây, nhưng với hướng bàn phím của Khắc Chí thì đánh được hai bè tốt mà không phải thêm dây.

- Thứ tư, cũ bồi âm dịch giọng,

giúp cho sự dịch giọng dễ dàng, nhanh chóng và chuẩn xác. Bàn phím còn tạo được giai điệu và quãng hòa thanh rung nhẩn được.

Công trình nghiên cứu của Khắc Chí đã được Hội đồng giám khảo cũng như giới nghiên cứu, biểu diễn đàn bầu đánh giá rất cao. Vì hướng cải tiến này không làm ảnh hưởng đến nguyên tắc cấu tạo, hình dáng của đàn bầu cổ truyền mà lại mở ra nhiều kỹ thuật mới, làm phong phú khả năng diễn tấu, đáp ứng với yêu cầu ngày càng cao của nhịp sống mới.

Với cây đàn bầu cải tiến ưu việt này, người bạn đời của Khắc Chí-nghệ sĩ Ngọc Bích, giáo viên trường văn hóa-nghệ thuật Hà Nội, trong liên hoan ca nhạc dân tộc chuyên nghiệp toàn quốc 1988 đã thành công rực rỡ, giành huy chương vàng.

Tiếng đàn bầu cải tiến của Ngọc Bích thật kỳ diệu, đã dẫn người nghe tới những niềm kỳ ảo với nhiều khám phá mới, giai điệu mới. Cây đàn muôn điệu được chấp thêm cánh, thêm nhiều phép biến hóa cùng với người biểu diễn duyên dáng, điêu luyện đã chinh phục tuyệt đối người nghe.

Vợ chồng Khắc Chí-Ngọc Bích đã cống hiến cho nghệ thuật một công trình có giá trị cao, đã làm đẹp cho đời, gây được xúc động và cảm phục sâu sắc trong mọi người yêu nghệ thuật.

XUÂN HÀ

Vợ chồng Khắc
Chi-Ngọc Bích bên cây dứa
hầu quý (xem bài trang 6-7)
Ảnh: XUÂN HẠ

